

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ENERGETIKOS
ĮSTATYMAS**

2002 m. gegužės 16 d. Nr. IX-884
Vilnius

**PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Energetikos įstatymas reglamentuoja bendrą energetikos veiklą, energetikos plėtojimo ir valdymo pagrindus, efektyvų energijos ir energijos išteklių vartojimą. Atskirų energetikos sektorių veiklos ir energetikos įmonių bei vartotojų santykių ypatumus nustato kiti įstatymai.

2. Kitų įstatymų nuostatos, reglamentuojančios energetikos veiklą, galioja tiek, kiek neprieštarauja šiam Įstatymui.

2 straipsnis. Pagrindinės šio Įstatymo sąvokos

1. **Energetika** – energetikos veiklą apimanti ūkio dalis.

2. **Energetikos veikla** – ekonominė veikla, kuri apima energijos išteklių ar energijos žvalgymą, gavybą, perdirbimą, gamybą, laikymą, transportavimą, perdavimą, skirstymą, tiekimą, prekybą, rinkodarą, energetikos objektų ir įrenginių eksploatavimą.

3. **Energija** – elektros ir šilumos energija. Energija yra laikoma preke. Šiame Įstatyme energijai priskiriamos ir gamtinės dujos.

4. **Energetikos sektoriai** – energetikos sritys, tiesiogiai susijusios su kuria nors energijos išteklių ar energijos rūšimi: elektra, šiluma, branduoline energija, gamtinėmis dujomis, kietuoju kuru, nafta, naftos produktais, atsinaujinančiais energijos ištekliais.

5. **Energijos ištekliai** – gamtos ištekliai ir jų perdirbimo produktai, kurie naudojami energijai gaminti.

6. **Atsinaujinantieji energijos ištekliai** – gamtos ištekliai: vandens potencinė energija, saulės, vėjo, biomasės ir žemės gelmių šilumos (geotermine) energija. Šios energijos atsiradimą ir atsinaujinimą sąlygoja gamtos ar žmogaus sukurti procesai, ją galima vartoti arba naudoti energijos gamybai.

7. **Vietiniai energijos ištekliai** – šalyje esami energijos ištekliai, išskyrus atvežtinius arba pagamintus iš atvežtinių.

8. **Efektyvumas** – energijos išteklių ir energijos veiksmingo panaudojimo laipsnis.

9. **Tiekimo saugumas** – energijos išteklių ar energijos tiekimo patikimumas bei techninė sauga.

10. **Energetikos įmonė** – įmonė, kuri verčiasi energetikos veikla.

11. **Energetikos įrenginių eksploatavimas** – energetikos įrenginių technologinis valdymas, techninė priežiūra, remontas, matavimai, bandymai, paleidimo ir derinimo darbai.

12. **Energetikos objektai** – elektrinės ir katilinės; elektros tinklai ir jų priklausiniai; gamtinių dujų sistemos; gamtinių dujų saugyklos; suskystintųjų gamtinių dujų importo, eksporto terminalai bei saugyklos; magistraliniai naftotiekiai, produktotiekiai; naftos perdirbimo įrenginiai; naftos ir naftos produktų terminalai bei saugyklos; šilumos tiekimo tinklai ir jų priklausiniai.

13. **Valstybinės svarbos energetikos objektai** – 50 MW ir didesnės galios elektrinės bei katilinės; 110 kV ir didesnės įtampos elektros perdavimo tinklas, jo priklausiniai; magistraliniai dujotiekiai; 25 000 000 m³ ir didesnės gamtinių dujų saugyklos; suskystintųjų gamtinių dujų importo terminalai bei saugyklos; magistraliniai naftotiekiai, produktotiekiai; naftos perdirbimo įmonės, perdirbančios 50 000 tonų ir daugiau naftos per metus; 10 000 m³ ir didesni naftos, naftos

produktų terminalai bei saugyklos; branduolinės energetikos objektai; energetikos objektai, kurių svarbą valstybei pripažįsta Vyriausybė.

14. **Energetikos įrenginys** – techninė konstrukcija (mechanizmas, mašina, aparatas, linija, jų pagalbiniai įtaisai), skirta energijos ištekliams ir (ar) energijai žvalgyti, išgauti, perdirbti, gaminti, laikyti, transportuoti, perduoti bei skirstyti.

15. **Ekstremali energetikos padėtis** – laikotarpis, kai yra sutrikęs normalus energijos išteklių ar energijos tiekimas energetikos įmonėms bei vartotojams ir šis tiekimas trukdomas tiek, kad energetikos įmonės šių sutrikimų nespėja laiku prognozuoti bei valdyti ūkinės veiklos metodais, ir Vyriausybė, jos įgaliota institucija ar savivaldybės institucija turi reguliuoti energijos išteklių ar energijos tiekimą energetikos įmonėms bei vartotojams.

16. **Energijos perdavimas** – energijos transportavimas perdavimo tinklais arba magistraliniais dujotiekiais.

17. **Energijos skirstymas** – energijos transportavimas skirstomaisiais tinklais.

18. **Energijos tiekimas** – energijos pristatymas ir (ar) pardavimas vartotojams.

19. **Viešuosius interesus atitinkantys įpareigojimai** – įstatymų nustatytais atvejais Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos sprendimu priskiriami privalomi įpareigojimai, susiję su energijos tiekimo saugumu.

20. **Magistraliniai naftotiekiai, produktotiekiai** – aukšto slėgio vamzdynai, su jais susiję statiniai ir įrenginiai naftai perduoti į naftos terminalus bei saugyklas arba į naftos perdirbimo įrenginius ir naftos produktams perduoti į naftos produktų eksporto, importo terminalus bei saugyklas.

21. **Magistraliniai dujotiekiai** – aukšto slėgio vamzdynai, su jais susiję statiniai ir įrenginiai gamtinėms dujoms iš verslovių perduoti į gamtinių dujų saugyklas, miestų bei gyvenviečių skirstomuosius tinklus arba į dujas naudojančius įrenginius iki gamtinių dujų skirstymo stočių imtinai.

22. **Energijos vartotojas** – juridinis ar fizinis asmuo, perkantis energiją.

23. **Reguliuojamasis vartotojas** – energijos vartotojas, neturintis teisės pasirinkti energijos tiekėjo.

24. **Energetikos valstybinė kontrolė** – energetikos objektų saugumo, energetikos įrenginių eksploatavimo, tiekimo patikimumo, efektyvumo kontrolė.

25. **Energetikos auditas** – energetikos įrenginių, technologinių įrenginių ir procesų būklės patikrinimas ir įvertinimas efektyvaus energijos vartojimo požiūriu bei energijos išteklių ar energijos taupymo priemonių parinkimas.

26. **Techninė sauga** – šio Įstatymo ir kitų teisės aktų nustatytų energetikos objektams ir įrenginiams reikalavimų visuma, užtikrinanti jų patikimumą ir saugumą.

ANTRASIS SKIRSNIS ENERGETIKOS VEIKLA IR VALDYMAS

3 straipsnis. Energetikos veiklos reguliavimo tikslai

Pagrindiniai valstybės energetikos veiklos reguliavimo tikslai yra:

- 1) energijos tiekimo saugumas;
- 2) energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumas;
- 3) neigiamo energetikos veiklos poveikio aplinkai mažinimas;
- 4) pagrįstos konkurencijos skatinimas;
- 5) vietinių ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimo skatinimas.

4 straipsnis. Energetikos valdymo institucijos

1. Energetikos valstybinį valdymą Lietuvos Respublikoje šio Įstatymo nustatyta tvarka vykdo:

- 1) Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos;
- 2) Ūkio ministerija;

- 3) Aplinkos ministerija;
 - 4) savivaldybės.
2. Svarbiausi valstybės ir savivaldybių institucijų, valdančių energetiką, reguliuojančių bei kontroliuojančių energetikos veiklą, uždaviniai:
- 1) užtikrinti optimalią valstybės energetikos struktūrą;
 - 2) sudaryti prielaidas efektyviai energetikos veiklai;
 - 3) užtikrinti energijos tiekimo nenutrūkstumą ir nustatytų kokybės parametrų pastovumą;
 - 4) skatinti efektyvų energijos ir energijos išteklių vartojimą;
 - 5) skatinti vietinių ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimą;
 - 6) skatinti įmones rengti energetikos auditus.

5 straipsnis. Vyriausybės kompetencija

1. Vyriausybė, vykdydama valstybinį energetikos valdymą:
 - 1) kuria ir įgyvendina valstybės politiką energetikos srityje;
 - 2) teikia Seimui tvirtinti Nacionalinę energetikos strategiją;
 - 3) tvirtina Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo planą ir programas;
 - 4) įveda ekstremalią energetikos padėtį;
 - 5) turi teisę reglamentuoti valstybės reguliuojamų kainų nustatymo principus.
2. Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos, vykdydamos valstybinį energetikos valdymą:
 - 1) nustato vartotojų aprūpinimo energija ir (ar) energijos ištekliais tvarką esant ekstremaliai energetikos padėčiai;
 - 2) priima sprendimą dėl valstybės sieną kertančių energetikos objektų statybos;
 - 3) tvirtina energetikos veiklos licencijavimo taisykles;
 - 4) nustato nefasuotų naftos produktų prekybos licencijavimo tvarką;
 - 5) nustato energijos ir energijos išteklių tiekimo, eksporto bei importo tvarką;
 - 6) nustato energetikos veiklos rūšių, kurioms reikalingas leidimas, sąrašą, leidimų išdavimo taisykles ir sąlygas;
 - 7) nustato energijos apskaitos, matavimo priemonių įrengimo ir eksploatavimo tvarką;
 - 8) įstatymų nustatytais atvejais turi teisę įmonėms, kurios verčiasi energetikos veikla, priskirti viešuosius interesus atitinkančius įpareigojimus;
 - 9) nustato elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir kogeneracinėse jėgainėse, supirkimo tvarką;
 - 10) tvirtina reguliuojamiesiems vartotojams ir fiziniams asmenims, energijos perdavimo, skirstymo ir tiekimo sutarčių privalomas standartines sąlygas;
 - 11) tvirtina energetikos objektų, elektros tiekimo linijų ir vamzdynų apsaugos taisykles;
 - 12) atlieka kitas šio ir kitų įstatymų nustatytas funkcijas.

6 straipsnis. Ūkio ministerijos kompetencija

- Ūkio ministerija:
- 1) įgyvendina valstybės politiką energetikos srityje;
 - 2) plėtoja tarptautinį bendradarbiavimą energetikos srityje;
 - 3) rengia ir tvirtina teisės aktus, reglamentuojančius tiekimo saugumo, energetikos objektų ir įrenginių įrengimo, eksploatavimo, techninės saugos, efektyvaus naudojimo bei kitus techninius klausimus;
 - 4) rengia, peržiūri Nacionalinės energetikos strategijos (toliau – Strategija) projektą ir teikia jį Vyriausybei;
 - 5) rengia Strategijos įgyvendinimo planą ir programas, koordinuoja jų įgyvendinimą;
 - 6) tvirtina energijos ir energijos išteklių perdavimo, skirstymo, tiekimo ir vartojimo taisykles;
 - 7) nustato energijos išteklių atsargų sudarymo, tvarkymo, kaupimo ir naudojimo tvarką;
 - 8) nustato šalyje vartojamos energijos kokybės reikalavimus;

9) nustato vartotojų, gamintojų energetikos objektų (tinklų, įrenginių, sistemų) prijungimo prie veikiančių energetikos įmonių objektų (tinklų, įrenginių, sistemų) tvarką ir sąlygas;

10) kartu su Aplinkos ministerija nustato valstybinės svarbos energetikos objektų statybos planavimo tvarką ir sąlygas;

11) nustato energetikos valstybinės kontrolės ir vartotojų energetikos įrenginių kontrolės tvarką;

12) nustato informacijos, susijusios su energetikos veikla, teikimo valstybės institucijoms, įstaigoms ir trečiosioms šalims tvarką, kiekį bei sąlygas;

13) tvirtina šio Įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje išvardytų darbuotojų pareigybių ir profesijų sąrašą, nustato tų darbuotojų kvalifikacinius reikalavimus, tvirtina energetikos objektus, įrenginius statančių ir eksploatuojančių darbuotojų, kurie privalo būti atestuojami, sąrašą ir nustato atestavimo tvarką;

14) turi teisę nustatyti šio Įstatymo 20 straipsnyje išvardytų įrenginių efektyvumo reikalavimus ir efektyvumo kontrolės tvarką;

15) atlieka kitas šio ir kitų įstatymų nustatytas ar Vyriausybės pavestas funkcijas.

7 straipsnis. Aplinkos ministerijos kompetencija

Aplinkos ministerija:

1) sprendžia klausimus, susijusius su aplinkos apsauga, statyba, ir atlieka jos kompetencijai priklausančias funkcijas;

2) organizuoja ir vykdo poveikio aplinkai stebėjimus energetikos veiklos padidintos taršos zonose;

3) kartu su Ūkio ministerija nustato šalyje numatomų vartoti ir vartojamų energijos išteklių kokybės reikalavimus ir teikia rekomendacijas juos vartoti;

4) dalyvauja rengiant atsinaujinančiųjų energijos išteklių programas.

8 straipsnis. Savivaldybių kompetencija

Savivaldybė savo teritorijoje:

1) pagal įstatymų nustatytą kompetenciją reguliuoja vartotojų aprūpinimą tiekiama šiluma;

2) organizuoja visuomenės poreikiams naudojamų teritorijų apšvietimą;

3) pagal Vyriausybės patvirtintą nomenklatūrą išduoda mažmeninės prekybos nefasuotais naftos produktais licencijas;

4) išduoda leidimus suskystintųjų naftos dujų prekybai Ūkio ministerijos patvirtinta tvarka;

5) įvedus ekstremalią energetikos padėtį, įgyvendina Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintą vartotojų aprūpinimo energija ir (ar) energijos ištekliais planą, užtikrina kitų Vyriausybės sprendimų vykdymą;

6) dalyvauja rengiant švietėjiškas visuomenės informavimo priemones, padedančias efektyviai vartoti energiją ir energijos išteklius.

TREČIASIS SKIRSNIS ENERGETIKOS SEKTORIAUS PLĖTOJIMAS

9 straipsnis. Nacionalinė energetikos strategija

1. Strategija nustato energetikos plėtros kryptis dvidešimčiai metų.

2. Strategiją Vyriausybės teikimu tvirtina Seimas.

3. Strategija apima visus energetikos sektorius, ji peržiūrima ne rečiau kaip kas 5 metai. Strategija rengiama, peržiūrima ir įgyvendinama valstybės biudžeto bei kitomis lėšomis.

4. Strategijoje turi būti numatoma:

1) šalies energetikos saugumas;

2) energijos ar energijos išteklių poreikių, importo, eksporto prognozės;

3) energijos gamybos pajėgumo poreikis;

4) energetikos struktūros tobulinimas;

- 5) energijos išteklių vartojimo struktūra ir jos prognozės;
 - 6) energetikos žalingo poveikio aplinkai mažinimo prognozės ir priemonės;
 - 7) atsinaujinančiųjų ir vietinių energijos išteklių vartojimo plėtojimas;
 - 8) energijos vartojimo efektyvumas;
 - 9) reikalingos investicijos;
 - 10) energijos išteklių atsargų įvertinimas ir sudarymas;
 - 11) energijos rinkos plėtojimas;
 - 12) energetikos valdymo tobulinimo kryptys;
 - 13) kainodaros tobulinimas;
 - 14) kiti su energetikos plėtra susiję klausimai.
5. Vyriausybė tvirtina 5 metų Strategijos įgyvendinimo planą ir programas.
6. Strategiją pagal kompetenciją įgyvendina valstybės ir (ar) savivaldybės institucijos, įstaigos, Energetikos agentūra bei kitos įmonės.

10 straipsnis. Energetikos agentūra

1. Energetikos agentūra yra valstybės įmonė. Jos steigėja – Ūkio ministerija.
2. Energetikos agentūra Ūkio ministerijos pavedimu atlieka šias pagrindines funkcijas:
 - 1) vykdo Strategijos įgyvendinimo plano priemones;
 - 2) įgyvendina energijos vartojimo efektyvumo didinimo programą ir jos priemonių planą;
 - 3) atlieka užsienio pagalbos programų ir projektų vykdymo energetikos sektoriuje priežiūrą bei stebėseną (monitoringą);
 - 4) atlieka efektyvaus energijos išteklių, energijos vartojimo, atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimo propagavimo ir informacinį darbą;
3. Energetikos agentūra taip pat atlieka šio ir kitų įstatymų nustatytas ar Ūkio ministerijos pavestas funkcijas.

11 straipsnis. Energetikos objektų statyba

1. Energetikos objektai statomi Statybos įstatymo, Teritorijų planavimo įstatymo, Aplinkos apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Valstybinės svarbos energetikos objektai plėtojami vadovaujantis Strategijos nuostatomis. Vartotojų aprūpinimo energija ir energijos išteklių bendrieji ar specialieji planai rengiami vadovaujantis Strategija.
2. Energetikos įmonės dalyvauja rengiant ir plėtojant subalansuoto, efektyvaus energijos tiekimo, skirstymo, perdavimo planus, taip pat planuoja valstybinės svarbos energetikos objektų plėtrą. Energetikos įmonės, perduodančios, skirstančios energiją, plėtoja energetikos perdavimo, skirstymo objektus jų veikimo teritorijoje.
3. Energetikos įmonės, besiverčiančios veikla, kurios kainos yra reguliuojamos, numatomas investicijas turi derinti su Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisija (toliau – Komisija). Jeigu tokios energetikos įmonių investicijos nėra suderintos su Komisija, jos negali būti pripažintos pagrįstomis valstybės reguliuojamoms kainoms peržiūrėti.
4. Energetikos objektai, priklausantys energetikos įmonėms, tačiau esantys kitų savininkų žemėje ar statiniuose, esant galimybei gali būti rekonstruojami ar perkeliami žemės ar statinių savininko ir energetikos įmonės susitarimu. Tuo atveju žemės ar statinio savininkas apmoka energetikos įmonėms rekonstravimo ar perkėlimo išlaidas. Perkeltų ar rekonstruotų energetikos objektų nuosavybė nekeičiama.

12 straipsnis. Energetikos veikla

1. Energetikos įmonės vykdo veiklą tokiu būdu, kad užtikrintų saugią, efektyvią, aplinką tausojančią energijos gamybą, tiekimą, perdavimą, skirstymą iki patiektos energijos apskaitos prietaiso sujungimo su vartotojo sistema vietos, neviršydamos nustatytų valstybės reguliuojamų kainų. Energetikos įmonės, tiekiančios šilumą daugiabučiams namams, šilumą tiekia butams, jeigu vartotojai nepageidauja kitaip.

2. Energetikos įmonė perduoda, skirsto, tiekia energiją vartotojams pagal energijos perdavimo, skirstymo, tiekimo ir vartojimo taisykles. Energetikos įmonė teisės aktų nustatyta tvarka turi teisę sustabdyti vartotojų aprūpinimą energija tik įstatymų nustatytais atvejais.

3. Energetikos įmonės savo veikimo teritorijoje nustatyta tvarka prijungia energijos gamintojų, vartotojų energiją gaminančius ir (arba) naudojančius įrenginius prie veikiančių energijos perdavimo ar skirstymo tinklų. Prijungimo išlaidas pagal nustatytus įkainius padengia atitinkami gamintojai arba vartotojai. Prijungimo darbai atliekami pagal energetikos įmonės ir energijos gamintojo arba vartotojo sutartį, kurią sudaryti yra privaloma.

4. Energetikos įmonės, nuosavybės teise turinčios ar kitais teisėtais būdais valdančios energijos perdavimo ar skirstymo tinklus ir sistemas, nustatyta tvarka privalo trečiajam šaliai suteikti perdavimo ar skirstymo paslaugas objektyviomis, nediskriminuojančiomis sąlygomis, atsižvelgdamos į technines tinklų bei sistemų galimybes.

5. Energetikos įmonės, nuosavybės teise turinčios ar kitais teisėtais būdais valdančios bendroje energetikos sistemoje dirbančius energetikos objektus, privalo bendradarbiauti ir dirbti bendru suderintu režimu bei vykdyti tinklų ar sistemų operatoriaus nurodymus. Operatorius paskiriamas išduodant licencijas nustatyta tvarka.

6. Energetikos įmonių tarpusavio santykiai, taip pat santykiai su energijos išteklių ar energijos vartotojais grindžiami sutartimis. Energijos tiekimo, perdavimo ir skirstymo sutartys yra viešos. Energija reguliuojamiesiems vartotojams ir fiziniams asmenims tiekama, perduodama, skirstoma sudarius sutartį pagal privalomas standartines sąlygas.

7. Energetikos įmonės, perduodančios, skirstančios energiją, nustatyta tvarka turi teisę tikrinti, ar vartotojų energetikos įrenginiai atitinka nustatytus techninės saugos reikalavimus.

8. Metams pasibaigus, per keturis mėnesius turi būti atliktas energetikos įmonių, veikiančių elektros, šilumos, gamtinių dujų sektoriuose, licencijuojamos veiklos sąnaudų auditas ir jo išvados pateiktos Komisijai.

9. Energetikos įmonės dalyvauja rengiant reguliuojamųjų kainų nustatymo metodikų, energetikos objektų prijungimo įkainių skaičiavimo metodikų, energijos perdavimo, skirstymo, tiekimo taisyklių, kitų teisės aktų, reglamentuojančių energetikos įrenginių įrengimą, eksploatavimą, saugą ir kitus techninius klausimus, projektus.

13 straipsnis. Energetikos veiklos ypatumai, energijos ir energijos išteklių kokybė

1. Energijos perdavimo, skirstymo įmonių veiklos teritorija nustatoma licencijose.

2. Šalyje vartojama energija ar energijos ištekliai turi atitikti nustatytus energijos ar energijos išteklių kokybės ir sudėties reikalavimus.

14 straipsnis. Nekilnojamųjų daiktų suteikimas naudotis

1. Žemė energetikos objektams statyti išnuomojama ar kitaip suteikiama naudotis įstatymų nustatyta tvarka. Valstybei nuosavybės teise priklausanti žemė energijos gamybos, perdavimo ir skirstymo objektams statyti parduodama ar išnuomojama ne aukciono būdu Vyriausybės nustatyta tvarka.

2. Privati žemė energetikos objektams statyti gali būti naudojama energetikos įmonės ir žemės savininko susitarimu. Jeigu nesusitariama, žemė įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis gali būti paimama visuomenės poreikiams.

3. Energetikos objektų apsaugai ir eksploatavimui užtikrinti nustatomos apsaugos zonos. Jose statybos, želdinimo ir žemės darbai yra ribojami. Apsaugos zonoje esančių žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutų nustato energetikos objektų apsaugos taisyklės, kiti teisės aktai. Apsaugos zonoje esančių nekilnojamųjų daiktų savininkai ar jų naudotojai turi leisti energetikos įmonėms patekti prie jiems priklausančių ar jų eksploatuojamų energetikos objektų ir atlikti modernizavimo ar eksploatavimo darbus. Nuostolius, atsiradusius dėl energetikos įmonių veiklos apsaugos zonoje, atlygina energetikos įmonė, kuriai nuosavybės teise priklauso apsaugos zonos nekilnojamajame daikte esantis energetikos objektas.

KETVIRTASIS SKIRSNIS ENERGETIKOS SEKTORIAUS REGULIAVIMAS

15 straipsnis. Kainos

1. Energetikos sektoriuje yra sutartinės ir valstybės reguliuojamos kainos. Kainos reguliuojamos tvirtinant paslaugos ar energijos kainas, nustatant jų viršutines ribas ar reguliavimo tvarką. Valstybės reguliuojamų kainų nomenklatūra ir reguliavimo principai nustatomi energetikos sektorių įstatymuose.

2. Nustatant valstybės reguliuojamas kainas, turi būti numatytos būtinos išlaidos energijos išteklių gavybai, energijos gamybai, pirkimui, perdavimui, skirstymui, tiekimui, taip pat energetikos sektoriaus plėtra ir energijos efektyvumas, vietinių ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimas, viešuosius interesus atitinkančių įpareigojimų vykdymas bei nustatyta pelno norma.

3. Valstybės reguliuojamos kainos turi būti skelbiamos viešai, ne vėliau kaip prieš mėnesį iki jų taikymo pradžios, jei kiti įstatymai nenustato kitaip, ir taikomos nuo mėnesio pirmos dienos.

16 straipsnis. Licencijos ir leidimai

1. Energetikos veiklai gali būti nustatomos licencijos arba leidimai. Licencijuojamos veiklos rūšis nustato energetikos sektorių ir kiti įstatymai. Veiklos rūšių, kurioms reikalingas leidimas, sąrašą tvirtina Vyriausybė.

2. Energetikos veikla be licencijos ar leidimo, jeigu jie yra nustatyti, draudžiama.

17 straipsnis. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

1. Komisija yra valstybės įstaiga, finansuojama iš Lietuvos valstybės biudžeto. Jos nuostatus Ūkio ministerijos teikimu tvirtina Vyriausybė. Komisija yra juridinis asmuo.

2. Komisiją sudaro penki nariai. Jos pirmininką ir keturis narius Ministro Pirmininko teikimu skiria Respublikos Prezidentas 5 metams.

3. Komisijos nariais gali būti nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos piliečiai, turintys aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą išsimokslinimą.

4. Komisijos pirmininkas ir nariai yra atleidžiami iš pareigų tik:

- 1) pasibaigus jų kadencijai;
- 2) savo noru;
- 3) išrinkti arba paskirti į kitas pareigas;
- 4) kai jiems įsiteisėja apkaltinamasis teismo nuosprendis;
- 5) kai paaiškėja, kad šiurkščiai pažeidė jiems nustatytų pareigų reikalavimus;
- 6) kai pažeidė tarnybinę etiką;
- 7) dėl sveikatos būklės, neleidžiančios eiti pareigų;
- 8) netekus Lietuvos Respublikos pilietybės.

5. Komisija atlieka šias funkcijas:

- 1) tvirtina valstybės reguliuojamų kainų nustatymo metodikas;
- 2) nustato valstybės reguliuojamų kainų viršutines ribas;
- 3) kontroliuoja valstybės reguliuojamų kainų ir tarifų taikymą;
- 4) tvirtina energetikos objektų (tinklų, sistemų, įrenginių) prijungimo įkainius;
- 5) turi teisę vienašališkai nustatyti valstybės reguliuojamas kainas, jeigu energetikos įmonės nesilaiko šių kainų nustatymo reikalavimų;

6) nustatydamą valstybės reguliuojamas kainas, įvertina investicijų atsipirkimo ir veiklos išlaidų pagrįstumą;

7) tvirtina elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančiuosius energijos išteklius, supirkimo kainą;

8) išduoda, sustabdo, panaikina energijos perdavimo, skirstymo, laikymo, tiekimo licencijas, kontroliuoja energetikos įmonių licencijuojamą veiklą;

9) turi teisę teikti siūlymus dėl energetikos įmonių licencijuojamos veiklos Vyriausybei, Ūkio ministerijai, savivaldybėms;

10) turi teisę įpareigoti energetikos įmones sudaryti sutartis dėl energijos perdavimo, skirstymo ar tiekimo, kai energetikos įmonės nepagrįstai atsisako trečiajai šaliai suteikti paslaugas ar tiekti vartotojams energiją;

11) atlieka kituose teisės aktuose nustatytas funkcijas.

6. Komisija atsako už savo sprendimus. Komisijos sprendimai priimami vardiniu balsavimu. Komisijos sprendimai gali būti skundžiami įstatymų nustatyta tvarka.

7. Kalendoriniams metams pasibaigus, Komisija per keturis mėnesius parengia veiklos metinę ataskaitą, paskelbia ją viešai ir pateikia Respublikos Prezidentui, Seimui bei Vyriausybei.

8. Komisijos funkcijoms atlikti sudaroma Komisijos administracija. Komisijos administracijos ir jos darbuotojų funkcijas nustato Komisijos nuostatai.

9. Komisijos veiklai taikomas Biudžetinių įstaigų įstatymas, jeigu šis įstatymas nenumato kitaip.

18 straipsnis. Energetikos valstybinė kontrolė

1. Energetikos objektų bei energetikos įrenginių valstybinė kontrolė atliekama visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje neatsižvelgiant į nuosavybės valdymo formą.

2. Valstybinę energetikos kontrolę nustatyta tvarka atlieka Valstybinė energetikos inspekcija prie Ūkio ministerijos (toliau – Valstybinė energetikos inspekcija).

3. Valstybinė energetikos inspekcija yra valstybės įstaiga. Jos steigėja – Ūkio ministerija. Valstybinės energetikos inspekcijos nuostatus tvirtina Ūkio ministerija.

4. Valstybinė energetikos inspekcija:

1) nustatyta tvarka pagal kompetenciją išduoda, sustabdo, panaikina leidimus energetikos veiklai ir kontroliuoja, ar laikomasi šiuose leidimuose nurodytos veiklos sąlygų;

2) nustatyta tvarka kontroliuoja energetikos objektų, energetikos įrenginių techninę saugą, eksploatavimą, energijos ir energijos išteklių gamybos, perdavimo, paskirstymo, tiekimo patikimumą bei vartojimo efektyvumą;

3) tiria energetikos objektų, įrenginių avarijas ir jų darbo sutrikimus, dalyvauja tiriant nelaimingus atsitikimus darbe, tiria nelaimingus atsitikimus buityje, susijusius su energijos vartojimu;

4) kontroliuoja, kaip laikomasi specialiųjų reikalavimų įrengiant ir rekonstruojant energetikos įrenginius, taip pat energetikos įrenginių atitiktį ir tinkamumą naudoti;

5) organizuoja šio įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje nurodytų energetikos specialistų ir vadovų atestavimą;

6) kontroliuoja, kaip laikomasi nustatytų energijos kokybės reikalavimų;

7) kontroliuoja energijos išteklių valstybės ir rezervines atsargas;

8) turi teisę tikrinti energetikos įmonių valstybės institucijoms teikiamą informaciją;

9) atlieka šio ir kitų įstatymų nustatytas funkcijas.

5. Valstybinė energetikos inspekcija atsako už savo sprendimus. Valstybinės energetikos inspekcijos sprendimai gali būti skundžiami įstatymų nustatyta tvarka.

6. Branduolinės energetikos objektų saugos ir branduolinių medžiagų apskaitos kontrolę ir valstybinę priežiūrą atlieka Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija. Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos kompetenciją nustato Branduolinės energijos įstatymas.

7. Valstybinė energetikos inspekcija nekontroliuoja, ar darbuotojai laikosi saugos ir sveikatos teisės aktų nustatytų reikalavimų.

19 straipsnis. Informavimas

1. Valstybės institucijos ir įstaigos joms pavestoms funkcijoms atlikti turi teisę gauti iš energetikos įmonių reikiamą informaciją. Energetikos įmonės nustatyta tvarka ir mastu teikia informaciją valstybės, savivaldybių institucijoms, įstaigoms, atitinkamoms asociacijoms bei trečiosioms šalims.

2. Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos teikia informaciją apie energetiką Europos Komisijai, kitoms šalims ir tarptautinėms organizacijoms.

3. Apie valstybinės svarbos energetikos objektų statybos ir naudojimo pradžią šiuos objektus nuosavybės teise turinčios ar kitais būdais valdančios energetikos įmonės privalo informuoti Ūkio ministeriją.

4. Energetikos įmonės savo veikimo teritorijoje pagal kompetenciją energijos vartotojams teikia informaciją apie efektyvų energijos išteklių ir energijos vartojimą, saugų ir efektyvų energetikos objektų bei įrenginių naudojimą, statomus, rekonstruojamus energetikos objektus ir įrenginius, energijos kainas bei energijos vartotojams teikiamas paslaugas.

20 straipsnis. Efektyvus energijos išteklių ir energijos vartojimas

1. Efektyvaus energijos ir energijos išteklių vartojimo pagrindinės kryptys nustatomos Strategijoje, o šių kryptių įgyvendinimo priemonės – energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir kitose programose.

2. Importuojami, gaminami ir parduodami karšto vandens katilai, kurių nominali šilumos galia yra nuo 4 iki 400 kW ir kuriuose deginamas skystasis arba dujinis kuras, turi atitikti nustatytus efektyvumo reikalavimus.

3. Importuojami, gaminami ir parduodami šilumos generatoriai patalpoms šildyti ir (arba) karštam vandeniui ruošti naujuose ar esamuose ne pramonės paskirties pastatuose turi atitikti nustatytus efektyvumo reikalavimus.

4. Importuojami, gaminami ir parduodami buitiniai prietaisai, kurie vartoja elektros ir kitų rūšių energiją, privalo turėti energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo etiketes.

5. Įmonės, eksploatuojančios katilus ir kitus energijos išteklius vartojančius įrenginius, kurių nominali šilumos galia didesnė kaip 0,4 MW, nustatyta tvarka tikrina šių įrenginių energijos išteklių vartojimo efektyvumą.

21 straipsnis. Darbuotojų pasirengimas ir atestavimas

1. Energetikos objektus, įrenginius statantys ir eksploatuojantys darbuotojai turi būti reikiamos kvalifikacijos ir tinkamai pasirengę. Į jų mokymosi programas turi būti įtraukti ir efektyvaus energijos bei energijos išteklių vartojimo klausimai.

2. Energetikos objektus, įrenginius statantys ir eksploatuojantys darbuotojai šio Įstatymo 6 straipsnio 13 punkte bei 18 straipsnio 4 dalies 5 punkte numatyta tvarka privalo būti atestuojami.

22 straipsnis. Energijos išteklių rezervinės atsargos

Energetikos įmonės, turinčios daugiau kaip 5 MW galios šilumos ar elektros energijos gamybos objektų ir gaminančios parduoti skirtą šilumos ar elektros energiją, privalo turėti energijos išteklių rezervines atsargas. Energijos išteklių rezervinės atsargos kaupiamos, laikomos, atnaujinamos energetikos įmonių bei kitomis lėšomis. Energijos išteklių rezervinių atsargų kiekis turi būti ne mažesnis, negu yra suvartojama per 1 mėnesį.

23 straipsnis. Energijos apskaita

1. Pagaminta, perduodama, paskirstoma, parduodama, eksportuojama, importuojama ar tranzitu perduodama energija turi būti apskaičiuojama.

2. Energija turi būti apskaičiuojama Lietuvos Respublikos matavimo priemonių registre įregistruotomis energijos matavimo priemonėmis. Naujai įrengiamos energijos matavimo priemonės turi atitikti Europos Sąjungos valstybėse naudojamų matavimo priemonių specifikacijas.

3. Energijos matavimo priemonės savo lėšomis įrengia ir eksploatuoja perdavimo, skirstymo ar laikymo energetikos objektus nuosavybės teise turinčios ar kitais būdais juos valdančios energetikos įmonės.

4. Energijos matavimo priemonės tarp energetikos objektų įrengia ir eksploatuoja energiją perduodančios energetikos objektus nuosavybės teise turinčios ar kitais būdais juos valdančios energetikos įmonės savo lėšomis.

24 straipsnis. Energijos tranzitas

1. Energijos ar energijos išteklių tranzitas (toliau – tranzitas) vykdomas pagal energijos ar energijos išteklių siuntėjo, gavėjo ir perdavimo energetikos objektus valdančių energetikos įmonių sudarytas sutartis, vadovaujantis Energetikos chartijos sutarties nuostatomis bei atsižvelgiant į esamų perdavimo objektų pajėgumą ir prioritetinį šalies poreikių tenkinimą.

2. Perdavimo objektus valdančios energetikos įmonės teikia Komisijai ir Ūkio ministerijai informaciją apie kiekvieną tranzito pareikalavimą, sudarytas tranzito sutartis ir atsisakymus jas sudaryti. Atsisakymas sudaryti tranzito sutartį turi būti tinkamai motyvuotas.

PENKTASIS SKIRSNIS EKSTREMALI ENERGETIKOS PADĖTIS

25 straipsnis. Ekstremali energetikos padėtis

1. Ekstremali energetikos padėtis įvedama, kai elektros, gamtinių dujų ar naftos produktų tiekimas sumažėja tiek, kad iškyla grėsmė gyventojų saugumui, sveikatai ar šalies ūkio veiklai.

2. Ekstremali energetikos padėtis įvedama Vyriausybės nutarimu. Įstatymų nustatyta tvarka paskelbus nepaprastąją ar karo padėtį, be atskiro Vyriausybės nutarimo įvedama ir ekstremali energetikos padėtis.

3. Energetikos įmonės nustatyta tvarka privalo pranešti savivaldybėms, Ūkio ministerijai apie energijos tiekimo sumažėjimą ir priemones tiekimui atnaujinti.

4. Įvedus ekstremalią energetikos padėtį, energijos bei energijos išteklių tiekimas vartotojams gali būti Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka apribotas arba sustabdytas. Esant ekstremaliai energetikos padėčiai, energetikos įmonės, vykdančios Vyriausybės, jos įgaliotų institucijų ir rajono (miesto) savivaldybės mero nurodymus, už vartotojams padarytus nuostolius dėl energijos ar energijos išteklių tiekimo apribojimų ar nutraukimo neatsako.

5. Ekstremalios energetikos padėties atveju vartotojams aprūpinti energijos ištekliais įstatymų nustatyta tvarka yra sudaromos naftos produktų valstybės atsargos.

6. Įvedus ekstremalią energetikos padėtį, įmonės, gaminančios, perduodančios, transportuojančios, pakraunančios ir iškraunančios naftą bei naftos produktus, gamtines dujas, kurą, elektros energiją, pirmiausia privalo tenkinti šalies vidaus vartotojų poreikius.

7. Įvedus ekstremalią energetikos padėtį, juridiniai ir fiziniai asmenys privalo vykdyti Vyriausybės, jos įgaliotų institucijų ir rajono (miesto) savivaldybės mero nurodymus. Jeigu esant ekstremaliai energetikos padėčiai energetikos įmonės nevykdo nurodymų, Vyriausybė ar savivaldybės taryba turi teisę, kol tęsis ekstremali energetikos padėtis, nušalinti šių įmonių valdymo organus ir įmonėms valdyti laikinai paskirti savo atstovus. Vyriausybės ar savivaldybės institucijos atstovai, atlikdami įmonėse jų valdybų ir administracijos vadovų funkcijas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos įstatymais ir Vyriausybės suteiktais įgaliojimais.

8. Įvedus ekstremalią energetikos padėtį, Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos turi teisę reguliuoti naftos, naftos produktų, energijos, energijos išteklių eksportą, importą, prekybą, kontroliuoti ir, atsižvelgdamos į rinkos sąlygas, apriboti naftos produktų, parduodamos energijos bei energijos išteklių ir teikiamų paslaugų kainas, jeigu jos yra nepagrįstai didinamos.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS SKUNDŲ NAGRINĖJIMAS. ATSAKOMYBĖ

26 straipsnis. Skundų nagrinėjimas

1. Nacionalinė vartotojų teisių apsaugos taryba prie Teisingumo ministerijos išankstine skundų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėja fizinių asmenų skundus dėl energijos pirkimo–pardavimo ar paslaugų teikimo sutarčių nesąžiningų sąlygų taikymo.

2. Valstybinė energetikos inspekcija išankstine skundų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėja skundus dėl energetikos objektų, įrenginių ir apskaitos priemonių gedimų, eksploatavimo, energijos kokybės reikalavimų, energijos apskaitos ir apmokėjimo už suvartotą energiją pažeidimų, avarių, energijos tiekimo nutraukimo, sustabdymo ar ribojimo.

3. Komisija išankstine skundų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėja skundus dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo tiekiant, skirstant, perduodant, laikant energiją, dėl teisės joms pasinaudoti tinklais ir sistemomis nesuteikimo, dėl prisijungimo, energijos tiekimo srautų balansavimo, kainų ir tarifų taikymo.

27 straipsnis. Atsakomybė

Asmenys už šio Įstatymo pažeidimus atsako įstatymų nustatyta tvarka.

**SEPTINTASIS SKIRSNIS
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS**

28 straipsnis. Įstatymo įgyvendinimo tvarka

1. Energetikos įmonės Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka išperka ar eksploatuoja vartotojų (juridinių ir fizinių asmenų) lėšomis iki šio Įstatymo įsigaliojimo įrengtus bendrai naudojamus energetikos objektus, skirtus energijai perduoti ir (ar) skirstyti.

2. Energetikos įmonės Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Finansų ministerijos arba savivaldybėms teikia informaciją apie naudojamus į apskaitą neįtrauktus energetikos objektus, kurie neturi savininko arba kurių savininkai nežinomi (toliau – bešeimininkiai energetikos objektai). Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos arba savivaldybės Vyriausybės nustatyta tvarka bešeimininkius energetikos objektus įtraukia į apskaitą ir imasi priemonių šių objektų savininkams nustatyti. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos arba savivaldybės institucija pareiškimą dėl bešeimininkio energetikos objekto perdavimo valstybės arba savivaldybės nuosavybėn teismui paduoda suėjus keturiems mėnesiams nuo tos dienos, kurią šis objektas įtrauktas į apskaitą. Bešeimininkiai energetikos objektai, kurie teismo sprendimu perduoti valstybės arba savivaldybės nuosavybėn, atitinkamu Vyriausybės ar savivaldybės tarybos sprendimu perduodami, išnuomojami ar kitaip suteikiami naudotis jų teritorijoje veikiančiai energijos perdavimo ar skirstymo įmonei.

3. Šio straipsnio 2 dalies nuostatos netaikomos sąžiningai įgytiems ir teisėtai valdomiems energetikos objektams, nors jų valdytojai įgyjamą senatimi dar nėra įgiję nuosavybės teisės į šiuos objektus.

4. Įsigaliojus šiam Įstatymui pirmą kartą skiriant Komisijos narius, du Komisijos nariai skiriami trejų metų kadencijai.

29 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

1. Įstatymas, išskyrus 20 straipsnio 2, 3 ir 4 dalis, įsigalioja nuo 2002 m. liepos 1 d.
2. Įstatymo 20 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys įsigalioja nuo 2004 m. sausio 1 d.

30 straipsnis. Įstatymų pripažinimas netekusiais galios

Įsigaliojus šiam Įstatymui, netenka galios:

- 1) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas (Žin., 1995, Nr. [32-743](#));
- 2) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 20 straipsnio pakeitimo įstatymas (Žin., 1996, Nr. [32-791](#));
- 3) Lietuvos Respublikos valstybės strateginių interesų užtikrinimo ekstremalios situacijos aprūpinant Lietuvos ūkį nafta ir naftos produktais atveju įstatymas (Žin., 1997, Nr. [53-1227](#));
- 4) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymas (Žin., 1997, Nr. [64-1494](#));
- 5) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 1, 9, 11, 12, 16, 17, 19, 20 ir 22 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas (Žin., 1997, Nr. [96-2425](#));
- 6) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymas (Žin., 1998, Nr. [34-899](#));
- 7) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymas (Žin., 1998, Nr. [103-2837](#));

8) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymas (Žin., 1998, Nr. [105-2899](#));

9) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 10, 14 straipsnių pakeitimo įstatymas (Žin., 1999, Nr. [86-2563](#));

10) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 17 straipsnio pakeitimo įstatymas (Žin., 2000, Nr. [28-757](#));

11) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 14 straipsnio pakeitimo įstatymas (Žin., 2000, Nr. [58-1709](#)).

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

VALDAS ADAMKUS